

PEDAGOGIA DIFERENȚIATĂ- CHEIA SUCCESULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

*LÎSENIUC Emilia, master în Științe ale Educației, învățătoare, grad didactic superior,
IP Liceul Teoretic „Ion Creangă”, mun. Chișinău*

Abstract. *Traditionally, the differentiated education is designed and carried out by taking into account specific characteristics of pupils. Usually, these are either learning styles or multiple intelligences. The article proposes a new approach to differentiated education using pupils learning abilities, which helps the development of his/her personality.*

Keywords: differentiated education, personality, success

Învățământul primar ocupă în structura învățământului național un loc de bază: de el depind celelalte etape ale instruirii și educației. La acest nivel, cu trudă și cu migală, se construiește omul de mâine, se pun bazele personalității viitorilor cetățeni. Acest nivel al învățământului nu este doar treapta preliminară pentru a ajunge la orice alt nivel, ci și cadrul în care se formează interogațiile, schemele cognitive, evaluările de bază, percepțiile decisive pentru elev.

Una dintre tendințele modernizării învățământului vizează flexibilitatea instrucției și educației pentru a asigura dezvoltarea capacităților și aptitudinilor fiecărui elev, în raport cu propriile posibilități.

Școala este chemată să organizeze procesul de predare-învățare-evaluare în așa fel încât să-l pună pe elev cât mai devreme posibil în posesia unor mijloace proprii de însușire a cunoștințelor, de aplicare în practică în mod constant și creator.

Un obiectiv esențial al școlii contemporane îl constituie realizarea participării active, creatoare a elevilor la procesul învățării, al asimilării și aplicării inteligente în practica vieții a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor însușite.

Pentru aceasta, preocuparea majoră a fiecărui dascăl trebuie să fie cunoașterea reală a personalității elevilor cu care lucrează, ceea ce îl ajută în individualizarea acțiunilor pedagogice, în tratarea diferențiată a elevilor în funcție de posibilitățile și înclinațiile lor.

Cunoașterea individuală a elevilor nu este numai o premisă a succesului în instruire și educare, în același timp ea este un rezultat al activității pedagogice. Putem să educăm bine un copil dacă-l cunoaștem și îl cunoaștem mai bine educându-l.

Experiența acumulată până acum, demonstrează că esențială în asigurarea reușitei la învățatură este munca diferențiată cu elevii, deoarece fiecare elev este o personalitate definită de o serie de aspecte (psihologice, neurofiziologice, dezvoltare intelectuală ș.a.)

Cunoașterea acestor aspecte permit și accesibilizează activitățile instructiv- educative prin corelarea deplină a posibilităților elevilor cu dificultățile sarcinilor de învățare. Respectarea particularităților individuale este în consens cu cerințele unui învățământ modern și democratic.

Scopul activității diferențiate și individualizate nu este de a omogeniza clasa, lucru ce este imposibil, ci de a face activ pe fiecare elev de a-și însuși minimum de cunoștințe în mod conștient, de a-și ridica nivelul de învățare, de a trece și el pe parcurs în rândurile elevilor capabili.

Respectarea diferențelor individuale aduce cu sine crearea unor situații de instruire care să permită elevilor progresul pe căi diferite, personalizate, pentru realizarea acestor obiective. Astfel, teoria inteligențelor multiple formulată de Gardner confirmă ceea ce se constată zi de zi, că există stiluri de învățare distincte, fapt ce solicită un tratament diferit, individualizat, pe întregul parcurs de instruire și formare.

În cartea sa *Inteligențe multiple* [4] H. Gardner analizează diverse surse privind dezvoltarea normală, precum și cele referitoare la copiii supradotați sau cu diverse deteriorări ale facultăților cognitive.

H. Gardner și-a fundamentat identificarea celor opt tipuri de inteligență umană: inteligența lingvistică, inteligența logico-matematică, inteligența spațial-vizuală, inteligența muzicală, inteligența corporal-kinestezică, inteligența naturalistă, inteligența interpersonală/ intrapersonală, inteligența emoțională și practică.

Prin teoria sa, supranumită *Teoria inteligențelor multiple*, autorul a demonstrat că intelectul uman este multiplu și că orice individ reprezintă o colecție de inteligențe, iar capacitatea cognitivă a unui elev poate fi mai bine descrisă printr-un set de abilități sau deprinderi mentale, pe care Gardner le-a denumit inteligențe multiple. În opinia savantului, orice individ posedă, într-o măsură mai mare sau mai mică, fiecare dintre aceste inteligențe. Ceea ce îi diferențiază însă pe oameni este gradul lor diferit de dezvoltare și natura unică a combinării acestor inteligențe.

De aceea, susține H. Gardner, procesul educațional trebuie planificat și realizat în mod individualizat, din perspectiva inteligențelor multiple.

Proiectarea unei instruirii diferențiate presupune „combinarea muncii frontale cu cea de grup și individuală, care sporește eficiența procesului de învățământ, în general, a activității didactice, în mod special” [6].

Învățământul diferențiat vizează adaptarea activității de învățare îndeosebi sub raportul *conținutului, formelor de organizare și al metodologiei didactice* la posibilitățile diferite ale elevilor, la capacitatea de înțelegere și ritmul de lucru propriu lor, unor grupuri de elevi sau chiar fiecărui elev în parte.

De aceea, trebuie să se aibă în vedere evitarea suprasolicitării elevilor față de potențialul psihic, intelectual real de care dispun. În acest sens, activitatea diferențiată trebuie să-i cuprindă pe

toți elevii clasei: atât pe cei care întâmpină dificultăți la învățatură, cât și pe cei dotați, în așa fel încât să se asigure dezvoltarea lor până la nivelul maxim al posibilităților pe care le are fiecare elev, altfel tratarea diferențiată poate deveni o frână în dezvoltare.

Aceleași acțiuni sau măsuri educative pot să ducă la rezultate diferite, uneori contrare, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor cărora li se aplică.

Particularitățile temperamentale de vârstă, trebuințele și aspirațiile pe care copilul le are, stările afective deosebite prin care poate trece, sunt factori care de cele mai multe ori fac ca lauda sau pedeapsa să aibă „rezonanță” diferită și să producă efecte la fel de diferite. Un copil trebuie lăudat pentru că încurajarea îi sporește încrederea în forțele proprii, însă nu va fi lăsat să alunece înspre automulțumire sau înfumurare. Și pedeapsa poate avea efecte diferite. Ea poate influența pozitiv un copil vanitos și încrezut, sau negativ, un elev timid, neîncrezător în forțele proprii.

În formularea cerințelor trebuie să se țină seama, de asemenea, de particularitățile individuale. Unora, cerințele li se vor prezenta într-o formă categorică, altora li se vor da sarcini sub formă de sugestie. Aceleași particularități determină anumite ritmuri de învățare. Ele sunt observabile în ritmuri rapide, medii sau slabe în asimilarea cunoștințelor. Se are în vedere necesitatea antrenării depline, a capacităților de generalizare și abstractizare ale elevilor prin exercițiu. Astfel pentru elevii cu un ritm slab de asimilare se insistă asupra recunoașterii ca operație intelectuală. Pentru cei cu ritm mediu și rapid, activitățile desfășurate vor include și crearea unor contexte în care se află noțiunea respectivă. Se evită prin conținutul exercițiilor menținerea elevilor cu un ritm slab la un nivel elementar de exersare, ei preluând treptat sarcini mai complicate de lucru. La fel se va proceda și cu elevii cu un ritm mediu de asimilare, iar pentru cei cu ritm rapid trebuie date sarcini în plus, și sarcini mai dificil de rezolvat.

Tratarea diferențiată a elevilor are o mare importanță deoarece este o condiție a progresului și a reușitei școlare. Randamentul maxim poate fi atins de un elev, doar dacă sarcina de rezolvat este la limita superioară a capacităților sale de rezolvare.

A utiliza cu pricepere psihologică și pedagogică zestrea nu doar ereditară, ci și cea dobândită de elev, înseamnă pentru cadrul didactic a dispune de premise favorabile în obținerea succesului în instrucție și educație.

Învățătorul care sesizează repede dominantele personalității elevului și care îl ajută pe acesta să-și corecteze neajunsurile sau să-și dezvolte calitățile, devine în relația pedagogică, un puternic suport moral și psihologic.

Cu toate efectele pozitive individualizarea întregului proces de educație nu a depășit stadiul de experiment, aceasta rămânând o problemă deschisă ce se impune a fi revalorificată și dezvoltată în contextul contemporan deosebit de complex.

Tratarea diferențiată rămâne o problemă a trecutului, a prezentului și a viitorului, dar în același timp e punctul de plecare în orice acțiune formativă, pentru a dirija cu cât mai multe șanse de succes dezvoltarea personalității elevului.

Întrucât natura și societatea umană progresează prin diferențiere și nu prin uniformizare, interesul pedagogilor nu trebuie să fie tocirea particularităților individuale până la dispariție, ci respectarea lor, pentru ca prin educație și instrucțiune fiecare individualitate să poată fi transformată într-o personalitate umană, capabilă să creeze noi valori materiale și spirituale. Rolul pedagogului îl constituie depistarea trăsăturilor care-i diferențiază pe subiecți, stabilirea rolului fiecăreia în definirea comportamentului care conduce la performanțele așteptate.

Conceptul de pedagogie diferențiată este abordat din perspective multiple: strategie de optimizare a învățării, proces dinamic, categorie fundamentală instrucțională, direcție de formare a competențelor cadrelor didactice.

Bibliografie:

1. ADINA, M. *Activitatea diferențiată- o necesitate a învățării școlare*. Revista de pedagogie, nr. 2-3/2003.
2. CERGHIT, I. *Perfecționarea lecției în școala modernă*. București: Didactică și Pedagogică, 1983.
3. ELEONORA, A. *Cunoașterea copilului, premisă pentru o corectă tratare individuală diferențiată*. Revista de pedagogie nr. 2-4/2002.
4. GARDNER, H. *Inteligențe multiple*. București: Sigma, 2006.
5. RADU, T. *Învățământul diferențiat. Concepții și strategii*. București: Didactică și Pedagogică, 1978.
6. RIZESCU, I. *Diferențierea activității cu elevii în ciclul primar în cadrul lecției*. București: Didactică și Pedagogică, 1978.
7. TÂRNOVICEANU, V. *Învățământ frontal, învățământ individual, învățământ pe grupe*. București: Didactică și Pedagogică, 1981.
8. WESTON, P. *Jurnal de educație specială*, vol. 19, pag. 6-9, martie 1992.